

Etika XX

Ladislav Hejdánek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 4. 5. 1987

◆ private seminar, Czech, origin: 4. 5. 1987

Etika XX [1987]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 flash – únor 2026]

--- (sezení 20a [nahrávka z CD]_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: A zadruhé k tomu jednání je právě potřeba myšlení, a to myšlení ne ledajakého, ale myšlení právě takového, které se ocitá v té prázdnotě mezi příkazy. Tam, kde ty příkazy jsou jasně dány, nevzniká etická situace. Potkáme se na chodníku, já vím, že platí nezabiješ, on ví, že platí nezabiješ, a tím to končí. Etická situace vzniká tam, kde já musím myslet a rozhodovat se mezi těmi příkazy, jestli tě náhodou nemám zabít jako národního nepřítele, nebo jestli a tak dál. A to opravdu jsem nechtěl takhle daleko zacházet, chtěl jsem jenom ukázat na to, jak musíme asi začít počítat s tím kontextem, než když takhle rozdělíme jednoduše to etické jednání.

Hejdánek: No a to nezabiješ, to jsi právě moc dobře neřekl. To je tak těžký příkaz, on v té dřívějšíce neplatil, tak zase kdo to ví, tak vidí relativnost toho příkazu, prostě.

Jiný hlas: Ale znamená tato relativnost, že to ruší závaznost?

Hejdánek: Já myslím, že ne, že to nikdy neznamenalo. Ta závaznost je problematická v důsledku toho, když vidím, že jednou platí nezabiješ a podruhé lze zabít.

Jiný hlas: Abraham, když vztáhne nůž na syna... ono když se člověk nad tím zamyslí, tak mně to připadá hrozně... mně se na tom ukazuje z takovýchto příběhů, že závaznost platí, tu nemůžeme škrtnout. Platí jenom to, že my tu závaznost uznáváme, ale nevíme, nemůžeme v tom [nesrozumitelné], není nám jasné k čemu.

K čemu závaznost? K čemu závaznost, jestli víme, že to nemůže být závaznost pojmu. A nebo když pojmu, tak asi tak třeba, jako byla ta židovská hádka stále, co je to spravedlnost. Pojem spravedlnosti měli, ale co to je... prázdný pojem a teď kdo vlastně naplnil zákon a je spravedlivý? Čím ho naplnil, jak se projevuje?

--- (sezení 20b [nahrávka z CD]_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: No nejenom možný, že je u toho třeba vytrvat. Že dokonce zásada *aut-aut*, že rozhodnutí a argument je, že kdybych si vzal život, tak už bych nemohl filosofovat. Že v tom setrvat. Takže to je vlastně to filosofování. Takže to je taky jakýsi bůh.

Hejdánek: No dyť von jako pak toho boha zkoumá tím způsobem, že se ptá, odkud ta *Fraglichkeit* pochází. Když se položí otázka, odkud se bere ta radikální *Fraglichkeit*, tak pak nazve tohleto *von woher*, to odkud, to není subjektivita. Nazve, že to je [nesrozumitelné], to není bůh teologie nebo těch filosofů, o kterých on předtím mluvil.

Jiný hlas: A teď moje rychlá otázka, jestli také ten filosofující etik, nebo ten, který tu antikonceptci honí a ten proti tomu rozvodu a proti potratům a podobně, do jaké míry ten filosof takto etikující je skutečně podle tebe jako opravdový toto...

Hejdánek: To nemusí být filosof, nebo v tomhle pojetí to není filosof asi.

Jiný hlas: V jakém pojetí by to možná člověk se k tomu musí postavit. A když je zrovna náhodou filosof, tak to nemůže udělat mimo tu filosofii. Ne, to nedovedu odpovědět, protože to je v těch dalších šuplíkách níže, kde je ta odpovědnost a otevřenost a pravdivost a to všechno. On se ptal, co ty, jako filosofický etik. Předtím jsem řekl, že nemá na to právo se obracet a jestli v těchto otázkách jo.

Hejdánek: To je ono, to je přesně to mínění.

Jiný hlas: No počkej, já nedovedu rychle odpovědět. Já jsem říkal, že nemá právo se obrátit na toho Achilla a říkat mu, co to je, otravovat ho s tím, přivádět ho do těžkostí.

Hejdánek: Jenom mi kuráž vyjadřovat. A teď prostě tohleto je asi trochu jiná situace. Kdyby to měla být stejná situace, tak bych se teď musel jít ptát té, která potratila nebo chce potratit, jako co to je potrat. To by pak bylo symetrické k tomu Achillovi. Ale to bude o něčem jiném. Tedy až na to přijde něco jiného, ty už k tomu, kdo už ne že se ptá, co to je, a pak dojde k závěru, že to je zabití nebo že to je vražda, tak k tomu třeba nemusí dojít. Ale ty už to jako z toho hlediska, že něco na tom není v pořádku a já teď do toho začnu mluvit. To asi je něco jiného, když já začnu svůj názor ostatním přednášet s těmi argumenty. To bych udělal paralelu zase k tomu Achillovi, kdybych vystoupil a tvrdil, že prostě hrdinství typu Achilla

je zručnost, protože a protože. Takže to je něco jiného, než když půjdu jeho obtěžovat. Protože tady má šanci ten Achilles prostě neposlouchat. Takhle bych to viděl, tu zručnost bych takto kvalifikoval. Takhle bych to rozlišil, že to je něco jiného. Protože jít se umírajícího ptát, co je smrt, a jít se té potracující ptát, co to je potrat a tak dále, co z toho vzejde. U toho Sokrata obvykle z toho vzejde, že ten dotyčný nějak zahanben odchází. Tím bys asi nedocílil toho, co bys chtěl. Tak to je pak jiná situace, kdy těm, kteří jsou ochotni poslouchat, vykládám nějaké názory, které se liší třeba od jejich. To je jiný postup než ten Sokratův, já si myslím.

Jiný hlas: No ale pak otázka, jestli to mám říkat mezi sebou, nebo jestli to mám dát do novin, nebo do televize, nebo jestli mám jít na trh a teď tam svolat lidi. Meze šíření toho názoru. Ale jedna věc je, když někde vystoupím a začnu ty názory vykládat, dejme tomu předtím ohlásím, že na toto téma budu mluvit, tak každý může svobodně přijít, nebo nepřijít. Jenže je známo, že když druhého oslovím, tak není možné nekomunikovat. I když mlčí, tak odpovídá. A tu situaci já jako na něj se obracející vyvolávám, a to je to nefer. On nemůže... To je prostě taková apriorní věc. Když tady prostě typ *Hyde Park*, nebo typ prostě já nevím co, vyvěsím plakáty, to je něco jiného, než když já půjdu a teď budu vyvolávat tu situaci, kdy ten druhý oslovením už nemůže, i když bude mlčet, nebo když bude lhát. A to je ten rozdíl té sokratovské situace a té, která se dá udělat ještě druhým způsobem. Já mám na mysli tyhle dva typy.

Hejdánek: Prosím, píšou se knihy o etice, a kdo chce, si je přečte.

Jiný hlas: Můžu je poslat, a on to už je skoro ta situace, že když ji neotevře, tak je to jako když ho oslovím. Ale ten Sokratés, to je něco úplně ostřejšího. Jde na tebe hned. Takže to záleží na tom dotyčném, že ten problém pálí. Nechť o něm napíše knihu nebo o něm mluví, ať to propaguje, ale takovéto jsou asi zase nějaké stupně. Může poslat dopis lidem, nebo jenom mluvit někde s těmi známými. To je jako když někoho někam pozvu a on nepřijde, to už je zase ta situace. Ale přece jenom jsou stupně. Na jednom extrému stojí ten Sokratés, který se obrátí, a druhý, že je tu nějaká veřejnost, která buď přichází sama ze zájmu, nebo prostě se nějak všimne sama. To je něco jiného.

Já bych ještě k tomu Sokratovi. Když si řekneme Sokratés, a teďka si pod tím představíme co? Toho z dialogů. Protože pakliže já tomu budu rozumět tak, že někdo přijde, nic o statečnosti neví a takto mě napadne, tak já ho právem asi můžu poslat někam. Ale předpokládejme, že ten, co se ptá, ví, co to je, nebo je taky jednající eticky. Ten model rozdělení, že jeden je eticky jednající a druhý eticky tážající se, nebo po tom se tážající. Můžeme si představit tu dvojici, že jsou oba zároveň eticky jednající, ale zároveň jeden se z nich táže a druhý ne. Druhý se netáže. Můžeme si představit personálně unii Achillea se Sokratem. I to je možný. Nějaký Alexandr Sokratés je líčen jako velmi statečný muž, kterej poulí oči, prošel bojištěm a nikdo se neodvážil ho napadnout. To je mimo vědomí asi. To může být statečný, ale ta otázka, když se začne ptát, co dělá. A to je strašně důležitý, protože ptát se musí ten, kdo o tom něco ví, to znamená ne že o tom něco ví, ale kdo je taky eticky jednající. Ne že by tedy musel být právě on ten bez vady, aby mohl vůbec mluvit, to nepřipouštím. Že pokud on by sám to nežil tak, jak to říká, tak že nemá právo se ptát. To je volovina. Ale když o tom ví, když to zakouší eticky, tak se potom může ptát.

Hejdánek: toho druhýho, kterej taky eticky jedná, ale neptá se. Ale proč, proč se ptá? To je má otázka. Se vším souhlasím, ale proč se ptá? Nebo proč se zase neptá?

Protože ta statečnost slepá může dělat naprostý královiny. Tak se ptá proto, aby ho upozornil na to, že se tak musí starat o něco ještě jinýho, než jenom o to, jestli se zachová v omezené nějaké situaci statečně.

Jiný hlas: No a tím se staví zase do té pozice nad, že jo? Že on o sobě i o něm dokáže rozhodnout, kdo je statečnější.

Hejdánek: To ne kdo je statečnější. Kdo lépe ví, co to je statečnost.

Jiný hlas: No ví, no tak... Já právě si myslím, že to není potřeba umět říct. Jo, jedna věc je vědět, a druhá věc je to říct. A Sokratés těží z toho, že oni to neumějí říct, ne že to nevědí. A jakmile je pustí, jakmile ho pustějí, tak se ostatně zachovají. On se ptá, co to je, že jo. Ale protože oni neumějí říct, oni se neumějí vystavit tak, jak se Sokratovi hodí. To je ono, to je situace.

Hejdánek: Jo. Kdyby totiž mluvil na jiné otázky, jinak položené, by uměli odpovědět, ale on je tlačí do

svých, na svoje píseček, tak, že oni nemůžou jinak, než říct, že to nevědí. No, Sókratés má *daimonion* se sebou. On jako syn té porodní báby je schopen napomáhat tomu, aby se vždycky něco narodilo. No jo, ale on někdy není ochoten napomáhat. A on nechá porodit i mračno, aniž by přiložil ruku pomocnou. No a to dělá kdy? No když najde nějakýho joudlubu, kterej je velmi ješitnej, nafoukanej a myslí si o sobě bůhvíco, tak v podstatě tam nejde o nic jinýho než ho shodit. Ale to nedělá vždycky.

Jiný hlas: To nedělá, jo. Má ty dvě metody, ano. Co se týká tu *maieutiku*, nebo jak se tomu říká, porodní... No jo, ale tak já nevím, já bych pořád tohle řekl. Ale mně se zdá, že ta výchozí situace je pořád strašně nejasná pro mě, jako na začátku. Protože furt ten problém říct a vědět. Jako vědět. Takže ten Havel jako politik může někdo být statečnej v tom plným smyslu a nevědět, co to je?

Pozor, já říkám vědět a říct, to jsou ty dva rozdíly. Právě že on ví, a vidí, pozná, že jo, podle něčeho. A teď neumí říct podle čeho, že ten druhý třeba nejednal statečně. Ale pozor, umět to říct, to je něco jinýho, víš? To je asi jako když jsme řekli, že jsou nějaký psychologický příklady, jako že jsou věci, který neumíme definovat, že jo, prostě tak to je. A vyhovuje to správně, ale to vědět nesmí znamenat to umět to definovat. Jo, on nějak to ví a ví to dobře. No ten Sókratés přitáhne nějaký příklad a on řekne protipříklad, vidíš, tak to teda není to neustupovat v boji. Bať někdy zase je naopak součástí strategie ustupovat. No tak ten chudák je úplně vedle, no. Protože většinou se neustupuje, tak mu řekne neustupovat. A on řekne: No a někdy... No a tak ten chudák, jako by si hodil mašli a porazil třeba celý vojsko, jo. No tak o tohle mi jde. Já věřím, že to ví a že to pozná a rozpozná. Ví, co a ví, kdy má ustoupit a kdy nemá ustoupit. Dovede to rozeznat. No a teď ten po něm chce, aby mu řekl definici pro všechny případy jako, jo. Nebo aby mu řekl, kdy má ustoupit, kdy neustoupit, kdy se má plížit, vyplazit a kdy nepozorovaně, pozorovaně, někdy nepozorovaně, někdy naopak zastrašovat. No tak sakra. Mně to připadá... Já jsem si teda zrovna nečetl ty dialogy, na který teď narážíme, jo, *Lachés* teda. Ale jako už léta to ve mně tohleto je, tahleta pochybnost, tak se to teď tady jako...

Jiný hlas: Jenže ta pochybnost byla vlastně špatně adresovaná na Sókrata. To je prostě pojmové myšlení, že, které hypostazuje ty intencionální předměty. Ale na Patočku nebo na toho Havla mi to ještě předved', kde se ti to zdá úplně jako...

Jiný hlas: No tak to je, vždyť to jsem tady říkal. No tak Achilleus, který pronese přednášku za to, že mu věnovali nějakou trojnožku, jo, nějakou... A tam bude říkat, co můžeme udělat my všichni hrdinové, nebo co může udělat ten, kdo se chce stát hrdinou. No tak to pak je jiná pohádka. Tady teď ten Sókratés může přijít a drbnout do těch hochů, když už tohle budem dělat, tak co máme dělat? A ty říkáš tohle a tohle, to nejde dohromady.

Až on se do toho kecání pustí sám. Prostě Achilleus, který začne přednášet o statečnosti a radit ostatním, co mají dělat, nebo vypracuje metodiku, jak k výchově ke statečnosti, no tak to pak je něco jinýho. Pak se ukáže, že to neumí říct. Nikdo mu neříká ovšem, že to neví nebo že nebyl statečnej, to mu nikdo neříká. To já to teď budu říkat jemu, že metodiku, jo, ano. Já jsem si připravil takovouhle, jo, Achilleus a Sókratés bude moje odpověď. Já jsem právě včera poslouchal zase někdy nějaký ten, Havel říkal, že všechno je na lži, a teď jim tam radí, a Západ to nevidí a v podstatě už o nic nejde jako.

Jiný hlas: On jim radí, no, všechno, co mají dělat.

Jiný hlas: No a tak se mi zdá, jako by byl jedinej takovej prorok, jo, kterej by stál u tý pravdy a teď ten houf a tak dál, už nikdo neposlouchá. Soucit s tím, co už je v bunkru, v tom česko-slovenským bunkru, no. No tak ať si vybere, jo, Achilleus nebo ten, a nebo ať to střídá, nebo prostě... Může, ale jako já si myslím, že to nestřídá, že to nejde být jako najednou.

Jiný hlas: No to ne v jednom okamžiku, ale v jednom životě.

Jiný hlas: No ne, v jednom životě, no tak jde to, střídát to jde, střídát to jde. Ale jako v okamžiku, kdy prostě na tu jeho přednášku tam vpadnou, tak jak se teď zachová, tak to už je něco jinýho, si myslím. Jo, teď jestli se zachová statečně nebo běžně. Tohle mi je sympatický u toho Machovce, kterej momentama ukazuje, jaký je jako nýmand, jak je ubožák eticky, a teď tam do toho dá i ty pokleslosti, jo.

Jiný hlas: Ale u koho to dělá?

Jiný hlas: No sám na sobě, to předvádí prostě. No tak to je zase takový neachilleus přednáší, neachilleus přednáší. Jako filosof, kterej hledá smysl života a teď tam jako nýmand, kterej utíká první z bojiště, teď má přednášku. Hele, mně když já si naposlouchám toho Josefa Zvěřinu a taky, to je prostě takový absolutní nároky, požadavky, no to každě ztichne. No a co? Ať je má, ty požadavky, a to je prostě filosofie, jako jo. Ale jakmile to půjdu chtít aplikovat na ty chudáky soudruhy, který nám to tady...

Hejdánek: ...všechno vymáhat, to se vymáhá...

Jiný hlas: ...to už se bojíš trochu. To půjdu vymáhat těm lidem, co jako nenadávají, že třeba jsem barák neuměl, tak teď jim to půjdu zazvonit a těm budou o statečnosti vykládat, o čistotě bytové, hygieně a to je přece hrozný nesmysl, že jo.

A to se teď bohužel v té diskusi asi rozvine, jo, tady dlouho, protože já jsem toho řečníka Achilla napadl a oni teď doufají, že všichni sežerou, že napadám ty jeho hrdinský činy, jo. No ale to přece, že jo... No tak tady teď musí ten filosof přijít a naučit jako rozlišovat, jo, když se třeba ztotožní, co jsem vlastně napadl, že ztotožní rozbroje. No ale jinak jako já nikomu neradím, co má dělat, že jo, nebo...

Hejdánek: Ani já. Já radím jenom tomu, kdo říká: pokud filosofie nám neřekne konkrétně, co máme dělat, tak ji vrzte do hnoje. No tak to si tady přečti.

Jiný hlas: No to už jsi vypracoval, v úterý jsem to už četl předtím, v pokračování, to jsem si všechno přečetl. A hlavně ty odpovědi budou jistě pěkný, já už se těším. Havel má v těch svých takový dvě figury, jo, jako příklady... Ne, ne to jsou příklady, ale jako figury, figury jako, když se s někým pořádá, tak vychrlí tam jako prostě jeden odstavec otázek, jako jo: Kdo to udělal? Kdy to udělal? Proč to udělal špatně? a tak dále, jo. Na to toho Vacka, to mu musí říct, nebo na toho druhého, s kterým, přesně musí: Kdy, v kolik hodin, kde jsi to udělal... takhle, jo. A pak, no pak pochopitelně tam zaplete, že byl zavřenej, no to taky je výborný, že prostě když jsem byl zavřenej, tak jsem jako...

Jiný hlas: přemýšlel, co tam bude mezitím. A pak je druhá figura, kde navrší příklady zase toho bezpráví, co se tady děje, aby ten, kdo si stěžuje na něho nebo na něco tak, aby... tak ty tam prostě vyjmenuje všechno, já nevím co, prostě od jazzové sekce až po... Tak to jsou jeho dvě figury, jsem zjistil, že používá, aby toho dotyčného... poněvadž někdo mu může na ty otázky odpovědět, nebo se to nehodí. A tím: „Proč jsi neřekl toto a toto a toto a toto?“ A teď jako: „A my tady žijeme a teď co se tady děje, to se tady děje...“ Jak si v tomto kontextu někdo dovolí vůbec mít nějaký názor, který se neztotožňuje, který není obdivný, tak bych to řekl.

Jiný hlas: Obdivný k čemu?

Jiný hlas: No, ty se neobdivuješ jemu. Jo, ty se mu neobdivuješ. Tak takhle to bylo v těch dvou s Vackem a ten druhý byl s Bednářem. Přesně tam může ukázat tyhlety místa. Jakmile o něm zapochybovali, tak jim to tam takhle nasolil celými odstavci. Tak jsem zvědav, co na mě vymyslí. Tedy figuru vím, ale tu náplň ještě. On už to vůbec nebude posílat, on to udělají jiní, už se to rezolvovalo dvacet stran.

Jiný hlas: Tak tím jsi tady skončil ten kurz, nebo ještě máš pokračovat někdy?

Jiný hlas: Tady bych měl pokračovat na Weizsäckera, tak...

Jiný hlas: No a o čem?

Jiný hlas: Navázal bych na tohle. Na Weizsäckera zase. Podrobněji bych asi vyložil tam ty šuplíky, ty zásady. Nebo kdybyste chtěli tu *Fraglichkeit*, tak ještě můžu zopakovat pomocí těch příkladů, rozšířit, on to podrobně rozvádí.

Jiný hlas: Za čtrnáct dní je tady ital, ne?

Jiný hlas: To je za týden.

Jiný hlas: Za čtrnáct dní.

Jiný hlas: Za tři neděle. No ne, tak já se nevnuču. Informaci asi máte, co si myslím já, co ten Weizsäcker zhruba. A kdo chce, tak si k tomu může přečíst ještě... A já o tom, až odjedu, možná napíšu takový...

Pěkně jako: Příjemnější je, když je problém, než když je Weizsäcker, protože kdo to má normálně číst.

Jiný hlas: Problém jsem nastínil a teď to do toho Weizsäckera nějak zakomponovat. Ale nemám toho Weizsäckera tak schroustaného, tak můžu o něm ještě promluvit z hlediska toho problému dál, ale

nevnucuju se, kdyby vám to nějak nevycházelo. No tak já zatím takhle. Zatím další problém nemám. Brzy vytrval, no to brzo začínáme. Dvaadvacátého je vytrval a my máme za týden, to nevypadá, takže patnáctého Weizsäcker, to vypadá. No a tak aby se to dokončilo, ty své věci, to by stačilo takhle skončit. No vlastně my už pak devěťadvacátého mít nebudeme, takže asi opravdu... já to nějak završím, i když zatím jsem si to neuvědomil.

Jiný hlas: Že devěťadvacátého to už je poslední věc?

Jiný hlas: No to už nebudeme. Samozřejmě ten ital je pětadvacátého. Dvaadvacátého. V pondělí. Co předvádí ten ital?

Jiný hlas: To nevím.

Jiný hlas: V jakém jazyce?

Jiný hlas: To italsky snad, s tlumočením nějakým. Jak se jmenuje? Angelo Petroni. A v bibliografiích je teprve asi tak dva roky nebo tři roky uváděný, takže bude asi někdo mladší. Chtěl bych vás upozornit na tento čtvrtek, že tady je ten Roger Grenier. Mně to bylo pořád nějak povědomé a pak jsem zjistil – nikoliv Rogerovi, ale nějakému Grenierovi Camus věnoval *L'Homme révolté*. Takže to možná bude nějaký příbuzný, synovec nebo možná i syn. Ve čtvrtek v sedm hodin.

Jiný hlas: No já už tam bohužel nemůžu.

Jiný hlas: To ne, to jenom abyste o tom věděli. Takže upřímně děkuju.

Jiný hlas: No, a na podzim to nějak dotáhneme, co půjdeme dál, jo? Poukazuje to... já to odborně neovládám, co jsem nemohl dostatečně bránit, toho Vacka, o kterém jsem mluvil, tak já si to ještě doplním. Ono to totiž souvisí s Patočkou, on ho tam přímo čte v těch esejích, i ho jmenuje. O téhle problematičnosti, to je prostě ten otřes, u Patočky otřes, který se taky rozšiřuje. Frontový zážitek nebo ty otřesení, tak to jsou ty, kterým se z jednoho případu otřese celý svět, no tak to je taková...

Jiný hlas: Jinej případ je na začátku toho *Platóna a Evropy*, tam jak má ten přírodovědecký obraz světa a to se mu otřese i ten *Lebenswelt* vlastně.

Jiný hlas: To si nevzpomínám teda, i ten, že se jako...

Jiný hlas: Je to hned druhá, třetí, čtvrtá stránka nebo tak nějak, jak tam prostě říká, že jsme vlastně na té lodi, která musí nutně ztroskotat. Pamatuješ?

Jiný hlas: Už si nevzpomínám, ale já se na to podívám. Ale jo, prostě to je schéma nebo postup, rozšíření, že z té zkušenosti jedné nudy, tady zase v té *Fraglichkeit* má tu *Fraglichkeit*, tam má ten otřes, prostě se to rozšíří a že se svět vidí jinak u Patočky. No tak se to na tom světě vidí jinak, nemůžeme říct, že to je subjektivní. Tady jde o studium té zkušenosti, jak se to...

Jiný hlas: Je to zvláštní teda, že taky je možno vidět svět jinak tím, že se chvěl a najednou mi někdo pomůže a najednou svět vidím jinak.

Jiný hlas: No tak to nikdo nevyklučuje, do toho skeptik začne rýpat.

Jiný hlas: No tak proč nerýpat taky do toho, když se mu svět vidí jinak, že že je to plný zrady? Taky musí do toho rýpat.

Jiný hlas: Rozumíš, co udělá to... jenom se to prohloubí, ne že jako... To je přesně jako s tím, a to není problematické, to se relativizuje... ne, prohlubuje. Že to není oboustranný. To je jako ta poznámka s tím: „A to ten konec života, to není problematický?“ Jako že se řekne: „Uzavře se ten život.“ No, když se řekne, když je to proti *Fraglichkeit*, tak musím předpokládat, že je tady ještě nějaký život po smrti. A když budu chtít problematizovat tu zradu, tak musím předpokládat, že je něco pevného. Ten postup převrátím, místo abych problematizoval, tak začnu získávat...

Jiný hlas: Ten otřes je možná, zrada je možná jenom díky tomu, že vycházím z něčeho pevného.

Jiný hlas: To nikdo nepopírá. Nikdo netvrdí, že na začátku je radikální *Fraglichkeit*. To je spíš filosofický postoj než každodenní, ale to není na začátku, to určitě ne. Ale kdybych, to je zajímavý, o téhle možnosti neuvažuje, ale já myslím, že by se to dalo tak dotáhnout, že prostě problematizovat třeba tu zradu nebo problematizovat ten konec smrti znamená předpokládat pak něco pevného, což je opak toho, co já předpokládám. Musím pak to udělat znovu, ale nechci se točit v kruhu, že bude život po smrti a já ho

zproblematicuji, tak teda je konec. Vidím, že problematizace na té straně té problematizace stojí tedy, že nemůžu říct, že by bylo něco pevný. A tím pádem i ta zrada se vlastně prohloubí ještě, poněvadž já pak musím i to, čím chci zrelativizovat, i to musím zrelativizovat, no ale pak je to totálnější. Necituju žádnou autoritu, ale Čapek v *Kritice slov* tam říká, co to je relativita, říká: „No když je všechno relativní, tak musím zrelativizovat i to, že je všechno relativní, a to znamená, něco není relativní.“ Takže tam ten argument dopadne naopak tím, že je relativizovaná relativita. Tak tady by měla být relativizovaná ta zrada. On pak tam najde nějaký ten bod té radikální *Fraglichkeit*, že si položí tu otázku: „Odkud se bere?“ A to odkud, to už neproblematizuje, jo?

Jiný hlas: A to, co může za tu radikalitu – a to tam nemám teďka poznačený – to je to božské. Odkud se berou všechny ty pojetí Boha, který on ukazuje, že se dají taky zproblematizovat. Tak ještě ale odkud se to bere. To, že je zkušenost – on tam snad řekl slovo zkušenost – ale to, že tohleto „odkud“ odpovídá nějaký základní zkušenosti božství, což není Bůh osobní ani neosobní nebo nějaký princip světa. Jenom tohleto „odkud“. To „odkud“. Takže to není něco. Není to něco, jo?

Hejdánek: No.

Jiný hlas: Tak to vám můžu třeba, kdyby vás to zajímalo, tak to vám můžu zapůjčit.

Hejdánek: Jo, to je dobrý. Vyložit někdy. Já to neovládám, ale teď to budu kvůli tomu Pačesovi trochu studovat.

Jiný hlas: Ale tak podívej se, teď už k tomu ne, ale na podzim si tě pozvem, jo?

Hejdánek: Klidně, nebo o něčem... bude zas určitě nějaký jiný téma, ne? O něčem jiném.

Jiný hlas: Budeme mít a nejspíš to bude ta filosofická etika nebo něco takového.

Hejdánek: Etika... logika. Logika.

Jiný hlas: Tak klidně promluv o logice. Já si něco najdu. Přes toho Husserla mám takový nějaký... Budu hájit Husserla, ty budeš hájit Heideggera.

Hejdánek: Heidegger si vybere, je schopnej říct, a co to je jsoucno, a teď se vysmívá těm logikům, jako že oni ty základy neviděj. Ale on zas neumí říct, co to je jsoucno.

Jiný hlas: Věci, on neřekne, co to je *Begriff* pořádně. Co je *begriffliches Denken*. On říká *begriffliches Denken*, ale nevyloží nikdy. On furt to napadá a zajímaj ho jiný věci. *Vorbegriffliches Denken*, ale neřekne o něm ani nic. Takže to vám můžu jako srovnání pro vás...

Hejdánek: Ne, tak já... pěkně, myslím, spis je to od pana Otta u Husserla. Tam jsou krásný věci, tak to bych mohl... to by vás zajímalo třeba.